

INFEKSIYA TURLARI YUQISH YO'LLARI VA DAVOLASH DIAGNOSTIKASI

Bo'tayev Axmadjon Mutalipovich

Xo'jaobod Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

Mikrobiologiya virusologiya va immunologiya fani o'qituvchisi

Infeksiya (lotincha: *inficio*, *infeci*, *infectum* – yuqtirmoq, buzmoq, zaharlamoq) – patogen mikroob (yoki virus) ning odam yoki hayvon organizmiga kirishi, ko'payishi va ayni vaqtda mikroob bilan organizm o'rtasida o'zaro murakkab munosabat vujudga kelishi. “Infeksiya” termini ba'zan boshqa ma'noda – kasallik yuqqan paytni, infeksiyon kasallikni, uning mikroobini ifodalash uchun ishlatiladi.

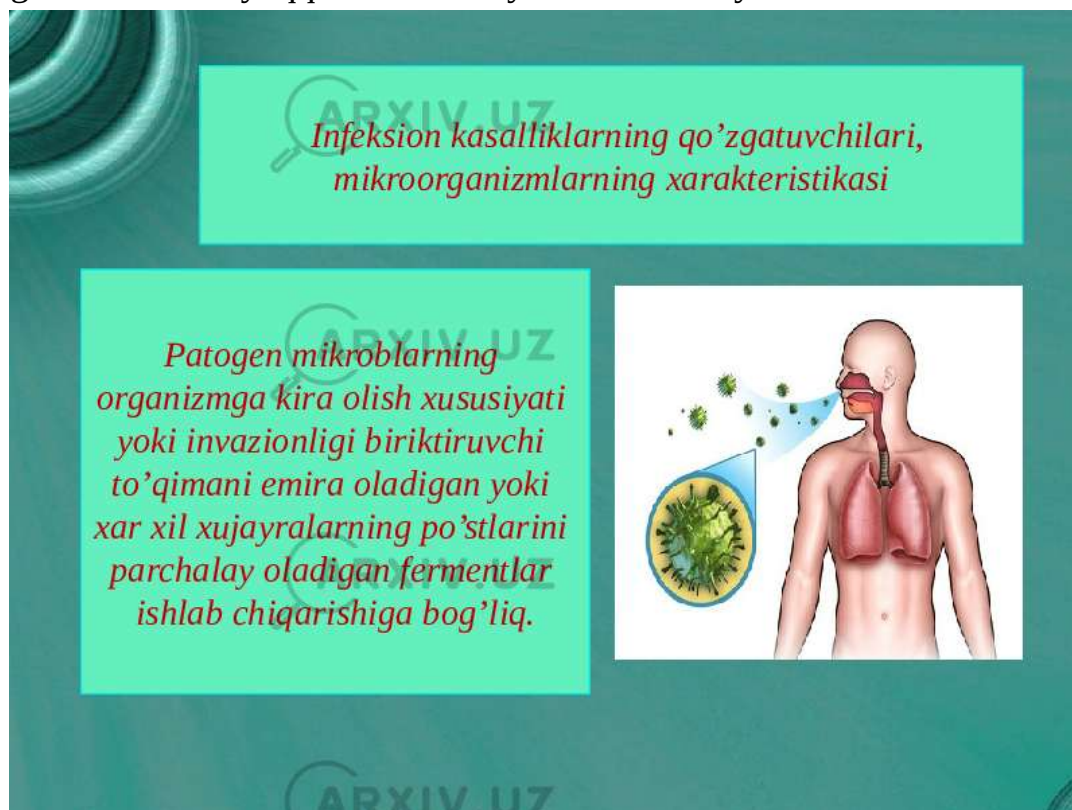
Infeksiya kasallik shaklida, shuningdek, bakteriya tashuvchilik shaklida namoyon bo'ladi. Mikroblarning bir turi qo'zg'atgan kasallik oddiy infeksiya, ikki yoki bir necha turi qo'zg'atgan kasallik aralash infeksiya, yuqumli kasallik bilan og'rib o'tgan ki-shiga takror Infeksiya yuqishi reinfeksiya, mikroblarning muayyan turi zarar yetkazgan organizmga takror Infeksiya yuqishi superinfeksiya deb ataladi. Ba'zi mikroblar organizmda inaktiv holatda bo'ladi, ammo muayyan sharoitda (kishi o'ta charchaganda, sovuqotganda va b.) patogen xossalari namoyon qila oladi (autoinfeksiya), shuning natijasida kasallik ro'y beradi.

Infeksiyaning paydo bo'lishi va o'tishida patogen mikroorganizmlarning quyidagi xususiyatlari muhim rol o'ynay-di: 1) spetsifligi, ya'ni muayyan biologik turning organizmda yashashi (mas, qizamiqvirusi faqat odam orga-nizmda parazitlik qiladi) va faqat o'zi uchun harakterli infeksiyon kasallikni qo'zg'atishi; 2) virulentligi, ya'ni kasallikka nechog'li sabab bo'la olishi (qarang Virulentlik); 3) muayyan a'zolarida (aksari ichki a'zolarida) joylasha olishi (mas, gonokokk siy-dik yo'llari bilan ko'z shilliq pardasi-da; stafilokokklar va streptokokklar jinsiy a'zolarida; meningokokk miya pardalarida, dizenteriya tayoqchalari yo'g'on ichak de-vorida yashab ko'payadi). Infeksiyaning paydo bo'lishi va o'tishida makroorganizmning xususiyatlari va ijtimoiy sharoit muhim rol o'ynaydi.

Odam organizmi mikrob kirishiga befarq bo'la olmaydi. Odam va hayvonlar organizmi har xil fiziologik va immunologik mexanizmlari borligi tufayli ko'p mikroblarga tabiiy chi-damli bo'ladi (teri va shilliq pardalar ko'p mikroblarni o'tkazmaydi, bezlardan ishlanib chiqadigan shilim-shiq, me'da shirasi, o't, ko'z yoshi va sh. k. ba'zi bakteriyalarni, viruslarni o'ldiradi va hokazo). Odam va hayvonlar organizmi kasallik mikroblarining kirishiga javoban immunitet reaksi-yalarini rivojlantiradi (fagotsitlar mikrobga nisbatan spetsifik aktivla-shadi, antitelolar ishlana boshlaydi, allergiya vujudga keladi).

Kasallik yuqqan kishi (bemor, ba'zan sog'lom odam) yoki hayvonlar Infeksiya manbai bo'ladi (mas, ich terlamaaa bemor yoki bakteriya tashuvchi kishi, quturish kasalligida mikroblar yuqqan it va b. hayvonlar Infeksiya manbaidir

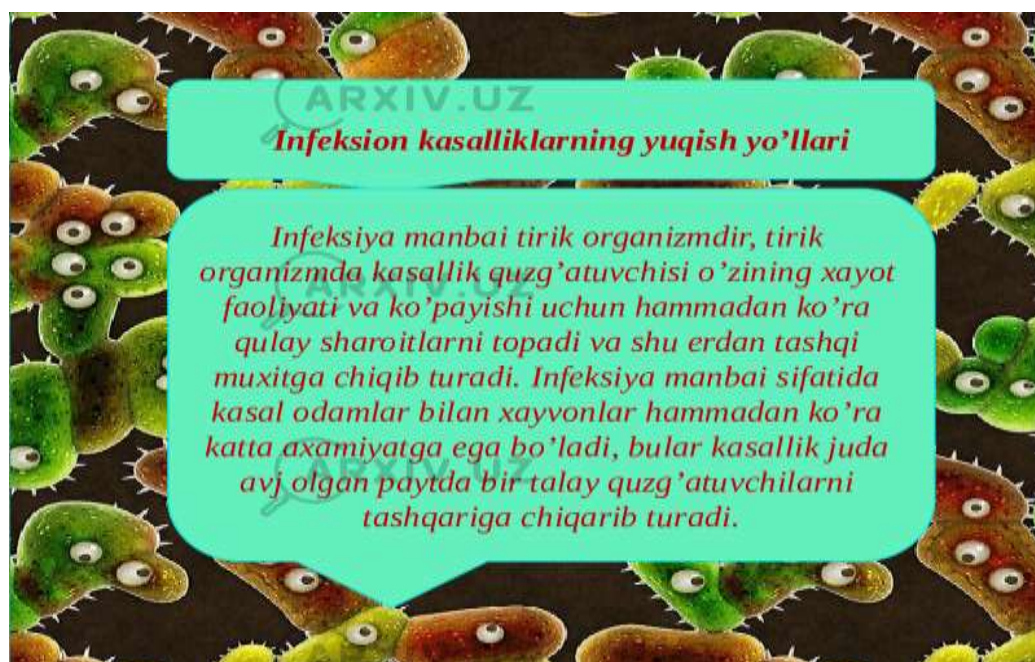
- Infeksiyalar turlari
- Infeksiya yuqish yo'llari
- Infeksiya qanday aniqlanadi?
- Infeksiyani davolash
- Infeksiya va viruslarning farqi nima?

Infeksiyalar turlari

Mikroorganizmlar tananing qaysi qismida joylashganligiga qarab infeksiyalar turli yo'llar bilan tasniflanadi. Masalan, nafas olish yo'llari infeksiyalari, siydik yo'llari infeksiyalari, teri infeksiyalari va ovqat hazm qilish trakti infeksiyalari kabi turli xil turlari mavjud. Ulardan tashqari, infeksiyaning manbasiga ko'ra ham tasniflanishi mumkin. Masalan, kasalxonada yuqadigan infeksiyalar, jamiyat tomonidan yuqadigan infeksiyalar va hayvonlardan yuqadigan infeksiyalar kabi turlari mavjud.

Infeksiya yuqish yo'llari

Infeksiyalar – zararli mikroorganizmlar tanaga kirganda paydo bo'ladigan holat. Ushbu mikroorganizmlar tanaga turli yo'llar bilan kirishi mumkin. Infeksiyaning eng keng tarqalgan yuqish yo'llari:

1. **Nafas olish yo'llari:** nafas olish yo'llari infeksiyalari – bu nafas olish yo'llari bilan aloqa qiladigan zararli mikroorganizmlar keltirib chiqaradigan infeksiyalar. Ushbu infeksiyalar yo'talish, hapşırma yoki nafas olish orqali yuqishi mumkin.

2. **Oziq-ovqat orqali:** Oziq-ovqat infeksiyalari oziq-ovqat yoki suv orqali yutilgan zararli mikroorganizmlar keltirib chiqaradigan infeksiyalardir. Ushbu infeksiyalar ifloslangan oziq-ovqat yoki ifloslangan suv orqali tarqalishi mumkin.

3. **Teri yo'llari:** Teri yo'llari infeksiyalari teri bilan aloqa qiladigan zararli mikroorganizmlar keltirib chiqaradigan infeksiyalardir. Ushbu infeksiyalar yaralar, kesishlar yoki boshqa yo'llar orqali tarqalishi mumkin.

Infeksiya qanday aniqlanadi?

Infeksiyani aniqlash uchun turli xil testlar qo'llaniladi. Ba'zi hollarda simptomlar va fizik tekshiruv etarli bo'lishi mumkin, boshqa hollarda qon testlari, siydik sinovlari, tomoq testi, axlat testlari va boshqa tibbiy ko'rish testlari kabi aniqroq testlar talab qilinishi mumkin.

Qon testlari yuqori oq qon hujayralari sonini aniqlash uchun ishlatiladi, bu infeksiya belgilaridir. Ushbu test turli xil infeksiyalar uchun qo'llaniladi va infeksiyaning og'irligini aniqlashga yordam beradi.

Siydik testlari siydik yo'llari infeksiyalari yoki buyrak infeksiyalari kabi infeksiyalarni aniqlash uchun ishlatiladi. Ushbu test infeksiya belgilari bo'lgan bakteriyalar yoki boshqa mikroorganizmlarni aniqlashi mumkin.

Tomoq testlari tomoq infeksiyalarini tashxislash uchun ishlatiladi. Ushbu test tomoqdagi bakteriyalar yoki viruslarni aniqlay oladi va to'g'ri davolashni ta'minlash uchun ishlatilishi mumkin.

Najas testlari ichak infeksiyalarini aniqlash uchun ishlatiladi. Ushbu test diareya yoki boshqa infeksiya belgilari bo'lgan bakteriyalar yoki parazitlarni aniqlashi mumkin.

Tibbiy ko'rish testlari infeksiyadan kelib chiqqan zararni ko'rsatish uchun ishlatiladi. Ushbu testlarga rentgen nurlari, magnit-rezonans tomografiya (MRI) va kompyuter tomografiyasi (KT) kiradi.

Infeksiyani davolash

Infeksiyalarni davolash infeksiyaning turi va og'irligiga qarab o'zgaradi. Antibiotiklar ko'pchilik infeksiyalarni davolash uchun ishlatiladigan keng tarqalgan davolash usuli hisoblanadi. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, antibiotiklar samarali emas, chunki ba'zi infeksiyalar viruslardan kelib chiqadi.

Antiviral preparatlar viruslar keltirib chiqaradigan infeksiyalarni davolash uchun ishlatiladi. Biroq, bu dorilar samarali bo'lishi uchun infeksiyaning dastlabki bosqichlarida olinishi kerak bo'lishi mumkin.

Zamburug'li infeksiyalarini davolash uchun antifungal preparatlar qo'llaniladi. Ushbu dorilar odatda infeksiyaning og'irligiga qarab topikal (teriga qo'llaniladi) yoki og'iz orqali (og'iz orqali qabul qilinadi) beriladi.

Immunitet tizimi zaif bo'lgan odamlarda infeksiyalarni davolash immunitet tizimini mustahkamlash uchun davolanishni o'z ichiga olishi mumkin. Infeksiyani davolash bilan bir qatorda infeksiyani oldini olish uchun bir necha oddiy qadamlar qo'yilishi mumkin. Ushbu qadamlar qo'llarni muntazam yuvish, emlash, sog'lom ovqatlanish va muntazam jismoniy mashqlar kabi oddiy choralarni o'z ichiga olishi mumkin.

Natijada infeksiyalarni erta tashxislash va to'g'ri davolash muhim ahamiyatga ega. Tashxis qo'yish uchun ishlatiladigan testlar infeksiyaning turi va og'irligiga qarab farq qilishi mumkin, davolash esa infeksiyaning turi va og'irligiga qarab farq qilishi mumkin. Biroq, infeksiyani oldini olish bo'yicha oddiy qadamlar ham tananing immunitet tizimini mustahkamlashi va infeksiyalarning tarqalishini oldini oladi.

Infeksiya va viruslarning farqi nima?

Infeksiya va virus atamaları ko'pincha chalkashib ketadi, lekin ular aslida turli narsalarni anglatadi.

Infeksiya – odatda organizmdagi mikroorganizmlarning (bakteriyalar, zamburug'lar, parazitlar) ko'payishi natijasida yuzaga keladigan holat. Mikroorganizmlar tanaga kirganda infeksiyaga olib kelishi mumkin va infeksiya belgilari odatda isitma, yo'tal, burun burunlari, tomoq og'rig'i, bosh og'rig'i, diareya, qusish kabi shikoyatlardir. Infeksiya bakteriya, virus, zamburug'lar yoki parazitlardan kelib chiqishi mumkin.

Boshqa tomondan, viruslar mikroskopik o'lchamdagi yuqumli agent sifatida aniqlanadi. Viruslar hujayralarga kiradi va u erda ularning nusxalarini ko'paytirish orqali ko'payadi. Tanadagi virusli infeksiyalar odatda isitma, yo'tal, burun oqishi, charchoq va bosh og'rig'i kabi alomatlar bilan namoyon bo'ladi.

Asosiy adabiyotlar

1. Muxamedov I.M. va boshq. Meditsinskaya mikrobiologiya, virusologiya i immunologiya. Darslik. Toshkent. 2011 y.
2. Aliev Sh.R., Muxamedov I.M., Nuruzova Z.A. "Mikrobiologiyadan laboratoriya mashg'ulotlariga doir qo'llanma". Toshkent. 2013y.
3. Qurbonova S.Y. "Mikrobiologiya va immunologiyadan amaliy mashg'ulotlariga doir qo'llanma". Toshkent, 2015 y.

Qo'shimcha adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, Vazirlar Mahkamasi Qarorlari va "Sog'liqni saqlash Vazirligining" amaldagi buyruq va uslubiy tavsiyanomalari.
2. Saryov V.N. Mikrobiologiya, virusologiya i immunologiya. Darslik. Moskva, 2010 y.
3. UNICEF. Oila va maxallada salomatlik amaliyotini takomillashtirish bo'yicha qo'llanma. Toshkent. 2010 yil.
4. Muxamedov I.M. va boshq. "Umumiy virusologiya» O'quv qo'llanma. Toshkent, 2012 y.
5. Muxamedov I. M. va boshqalar. "Tibbiyot virusologiyasi» O'quv qo'llanma Toshkent, 2013 y.

Internet saytlari

- <http://www.ziynet.uz>
- <http://www.microbiology.ru>
- <http://immunology.ru>
- [www.lex.uz.](http://www.lex.uz)